YA’KÛB BİN ŞEYBE

Büyük hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Ya’kûb bin Şeybe bin Salt bin Usfür olup, künyesi, Ebû Yûsuf es-Sudûsî’dir. Basralıdır. 182 (m. 798)’de Basra’da doğmuştur. Bağdâd’a gelerek yerleşmiş ve orada 262 (m. 875)’de Rabî-ül-evvel ayında vefât etmiştir.

Ya’kûb bin Şeybe, Ali bin Âsım, Yezid bin Hârûn, Ravh bin Ubâde, Affân bin Müslim, Ya’lâ bin Ubeyd, Ma’la bin Mensûr, Muhammed bin Abdullah el-Ensârî, Eban-Nasr Hâşim bin Kâsım, Esved bin Âmir, Ebû Naîm, Kabîsa bin Utbe, Yahyâ bin Ebî Bükeyr, Müslim bin İbrâhîm, Ebû Velîd et-Tayâlisî ve pek çok âlimden hadîs-i şerîf öğrenmiştir.

Kendisinden de, kardeşinin oğlu Muhammed bin Ahmed bin Ya’kûb, Yûsuf bin Ya’kûb bin İshâk hadîs rivâyet etmişlerdir. Sika (sağlam, güvenilir) bir râvî idi. Bağdâd’da oturdu ve orada hadîs rivâyet etti. İmâm-ı Mâlik’in mezhebine tam vâkıf olan Ya’kûb bin Şeybe, Mâlikî mezhebini anlatan çok güzel bir kitap yazmıştır. Mâlikî fıkhını, Mâlikî âlimlerinden İbn-i Ma’zel, Usbûğ bin Ferec, Hâric İbn-i Miskîn, Sa’îd bin Ebî Nebr’den öğrenmiştir. Daha pek çok Mâlikî âlimi ile görüşmüştür. Böylece Bağdâd’daki Mâlikî âlimlerinin büyüklerinden birfakîh (fıkıh âlimi) olmuştur.

Hadîs ilminde Kesîr-ül-hadîs’dir. Ya’nî, çok hadîs rivâyet eden âlimlerdendir. Hadîs hafızı idi. Yüzbinden ziyâde hadîs-i şerîfi sened ve râvileriyle ezbere okurdu. Muallel (illetli) bir müsned kitabı yazmıştır. Bu müsned kitabını tamamlayamamıştır. Yazmış olduğu müsned kitabını temize çeken kırk kâtip bulundurur, bunların ücretini verirdi. Bunun için onbin altın harcadı. Ebû Hüreyre’nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîsleri topladığı müsnedinden ikiyüz cüz Mısır’da mevcût idi. Ayrıca Aşere-i mübeşşerenin (Cennetle müjdelenen on Sahâbînin) İbn-i Mes’ûd, Ammâr bin Yâser, Utbe, Ebî Gazvân, İbn-i Abbâs ve ba’zı Sahâbîlerin (r.anhüm) rivâyetlerini topladığı müsnedi vardır. Zehebî “Ya’kûb bin Şeybe’nin müsnedinin 5 cild olduğu haberi bana ulaştı” buyurdu.

Ya’kûb bin Şeybe, Kur’ân-ı kerîm husûsunda birşey konuşmaz, kendisine sorulduğu zaman da cevap vermezdi. Irak kadılığına ta’yin edildi. Fakat Kur’ân-ı kerîmin mahlûk olduğunu söylemedi diye, o zaman devlet idâresini elinde bulunduran Mu’tezile yolundaki bozuk inançlı kimseler tarafından, vazîfesine başlattırılmadı. Kur’ân-ı kerîmin mahlûk olmadığını açıkça söylemediği için de ba’zı kişiler tarafından bid’at sahibi olduğu söylenildi. Halbuki o hiç bir zaman Kur’ân-ı kerîme mahlûk demedi.

Ya’kûb bin Şeybe son derece cömerd idi. Bayramın yaklaştığı bir zaman, fakîr bir adam mektûb yazıp, çoluk çocuğunun nafakasına (ihtiyâçlarına) harcamak üzere, ondan yüz dirhem istedi. Ya’kûb hemen bir keseye yüz dirhem koyup, ağzını mühürledi ve o adama, gönderdi. Birkaç gün sonra, paranın kendisine ulaşmadığını bildiren bir mektûb aldı. Bunun üzerine o kimse hakkında iyi düşünerek (hüsn-i zan ederek), yine bir keseyle yüz altın gönderdi. Bir müddet sonra aynı kimse, yüz dinar daha istedi, yine gönderdi. Tekrar aynı şekilde yüz dinar gönderince, kendisi de peşinden gitti. (O kimseyi bu kötü huyundan kurtardı ve kendisi de rahat etti.)

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târih-i Bağdâd cild-14, sh. 281

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 577

3) Ed-Dîbac-ül-müzehheb sh. 355

4) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 146

5) Mu’cem-ül-müellifîn cild-13, sh. 249

6) Esmâ-ül-müellifîn cild-2 sh. 537

7) Keşf-üz-zünûn sh. 1678